

PM 2003 RVIII (Dnr 335-978/1998)

Skrivelse om system för kvittblivning av hushållsavfall

Skrivelse från stadsbyggnadsnämndens handikappråd

Borgarrädsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Skrivelsen från stadsbyggnadsnämndens handikappråd anses besvarad
med vad föredragande borgarrådet anfört.

Föredragande borgarrådet Viviann Gunnarsson anför följande.

Skrivelsens innehåll

Stadsbyggnadsnämndens handikappråd framhåller i en skrivelse daterad 1998-06-09 att systemen för kvittblivning av hushållsavfall blivit svår använda för personer med funktionshinder, *bilaga*. Rådet anser att det i flerbostadshus skall finnas sopnedkast på varje våningsplan. För avstånd till källsorteringsutrymme vill rådet göra jämförelse med stadens utemiljöprogram där 10 meter rekommenderas. Rådet vill att staden centralt uttalar en ambition för personer med funktionsnedsättning av något slag vad gäller kvittblivning av avfall.

Remisser

Skrivelsen som ställts till kommunstyrelsens handikappråd har överlämnats till kommunstyrelsen och därefter remitterats till stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden. Stadsbyggnadsnämnden påtalar i sitt remissvar att stadens ambitioner när det gäller tillgänglighet är höga och att en möjlighet för att uppnå dessa mål är att använda sig av kontroll av sakkunnig person. Miljö- och hälsoskyddsnämnden påpekar vikten av närhet men också skötseln av insamlingsplatserna. Man lyfter även fram omsorgspersonalen som en viktig grupp att lyssna till.

Mina synpunkter

Sedan skrivelsen lämnades in under 1998, har en hel del hänt i stadens organisation. Skafab har under perioden ombildats till den nuvarande renhållningsnämnden. Handikapprådets roll har diskuterats för att man på olika sätt velat ge dem större påverkansmöjlighet och möjligheter att komma in i beslutsfattande på ett tidigt stadium. Såväl renhållningsnämnden som stadsbyggnadsnämnden har handikappråd knutna till sig, där man fortlöpande ges möjlighet att följa utvecklingen och diskutera de frågeställningar som skrivelsen tar upp.

Staden har formulerat ett program med högst ställda mål för ökad tillgänglighet. De insamlingssystem som finns bör kunna användas av alla. Ett fastighetsnära system har flera fördelar eftersom det ökar tillgängligheten för personer med funktionshinder samtidigt som det ökar återvinningsgraden. Renhållningsnämnden arbetar nu intensivt med att utöka möjligheterna för fastighetsnära källsortering i redan befintlig bebyggelse.

Utan att föregå de utredningar som görs av renhållningsnämnden kan jag dock konstatera att stadens bebyggelsestruktur varierar och att lösningarna därmed måste variera. Alla fastigheter lämpar sig inte för att hårbärera källsorterat material.

Vid nybyggnation är det stadsbyggnadskontorets uppgift att se till att tillgängligheten och möjligheten att källsortera finns med redan i planeringsstadiet. Jag utgår från att stadsbyggnadsnämndens handikappråd ges stort inflytande i planprocessen för att säkerställa detta då byggherrarnas kunskaper när det gäller tillgänglighet ibland är bristfälliga. Att kräva kontroll av sakkunnig person är också en möjlighet som stadsbyggnadsnämnden bör utnyttja.

Kommunstyrelsen kommer, på mitt initiativ, att träffa handikapprådet för en gemensam överläggning under hösten. Då finns tillfälle att ytterligare ta upp denna och andra angelägna påverkansfrågor för handikappråden.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta följande

Skrivelsen från stadsbyggnadsnämndens handikappråd anses besvarad med vad föredragande borgarrådet anför.

Stockholm den 24 september 2003

VIVIANN GUNNARSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

ÄRENDET

Stadsbyggnadsnämndens handikappråd framhåller i en skrivelse daterad 1998-06-09 att systemen för kvittblivning av hushållsavfall blivit svår använda för personer med funktionshinder. Rådet anser att det i flerbostadshus skall finnas sopnedkast på varje våningsplan. För avstånd till källsorteringsutrymme vill rådet göra jämförelse med stadens utemiljöprogram där 10 meter rekommenderas. Rådet vill att staden centralt uttalar en ambition för personer med funktionsnedsättning av något slag vad gäller kvittblivning av avfall.

REMISSER

Skrivelsen som ställts till kommunstyrelsens handikappråd har överlämnats till kommunstyrelsen och därefter remitterats till stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Stadsbyggnadsnämnden beslöt den 3 september 1998 att överlämna och i huvudsak återropa stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande samt att därutöver anföra följande.

Staden har formulerat ett program med högt ställda mål för ökad tillgänglighet. Det är viktigt att dessa mål också syftar till att utveckla system för kvittblivning av hushållsavfall, vilka är anpassade för personer med funktionshinder.

Bygherrarnas kunskaper om, dels gällande föreskrifter, dels allmänna frågor, som rör anpassning och tillgänglighet för personer med funktionshinder är ofta bristfälliga. Det är därför viktigt att dessa frågor särskilt bevakas och att stadsbyggnadsnämnden i viktiga byggnadsärenden utnyttjar möjligheten att kräva kontroll av sakkunnig person.

Vice ordförande *Carl-Erik Skårman* (m) yrkade att stadsbyggnadsnämnden skulle besluta enligt kontorets förslag.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 21 augusti 1998 har följande lydelse.

SAMMANFATTNING

Stadsbyggnadsnämndens handikappråd framhåller att systemen för kvittblivning av hushållsavfall blivit svår använda för personer med funktionshinder. Rådet anser att det i flerbostadshus skall finnas sopnedkast på varje våningsplan. För avstånd till källsorteringsutrymme vill rådet göra jämförelse med stadens utemiljöprogram där 10 meter rekommenderas. Rådet vill att staden centralt uttalar en ambition för personer med funktionsnedsättning av något slag vad gäller kvittblivning av avfall.

Vad gäller sopnedkast finns idag inget krav. För bostadskomplement som tex soprum gäller enligt BBR -94 att de skall finnas i eller i anslutning till byggnad/bostad. Stadsbyggnadsnämnden har genom beslut i enskilda ärenden tolkat innebörden i detta avstånd som 50 meter från entré.

Stadsbyggnadskontoret påpekar att det i för sig är tekniskt möjligt att installera sopnedkast med flera rör men att detta ökar investeringskostnaden. Kontoret tror att det är tveksamt om det inom snar framtid går att hitta ekonomiska lösningar som gör att källsortering fungerar bra ihop med sopnedkast.

Kontoret framhåller att man ibland, för att uppnå en bättre totallösning, får acceptera längre avstånd till källsorteringsutrymmen, dock aldrig längre än 50 meter som utgör ett gränsvärde. Gränsvärdet innebär att emellertid att de flesta lägenheter får ett kortare avstånd.

Boverket har konstaterat att byggherrarnas kunskaper i tillgänglighetsfrågor ibland är bristfälliga. Stadsbyggnadsnämnden har därför uttalat att det i vissa byggnadsärenden skall krävas kontroll av en sakkunnig person.

Skrivelsens innehåll

Stadsbyggnadsnämndens handikappråd framhåller att systemen för kvittblivning av hushållsavfall i hastigt ökande omfattning blivit svår använda för personer med funktionshinder. Rådet anser att det i flerbostadshus skall finnas sopnedkast på varje våningsplan och för småhus att köksavfall skall kunna slängas vid varje bostadshus. För övrigt sorterat avfall skall utrymme finnas på bekvämt avstånd och kunna nås utan nivåhinder.

Rådet påpekar att det enligt Boverkets Byggregler BBR-94 i eller i anslutning till byggnad skall finnas avfallsutrymme men att begreppet "i anslutning till" inte preciseras närmare. Härvidlag skulle enligt rådet en jämförelse kunna göras med BBR:s regler för angöring där det sägs att en angörings- eller parkerings-plats för rörelsehindrades fordon skall kunna ordnas inom 25 meter från entré eller ännu hellre med stadens riktlinjer för handikappanpassning av utemiljön där 10 meter rekommenderas. Rådet noterar att stadsbyggnadsnämnden kan sägas ha gjort tolkningen att 50 meter är att betrakta som "i bostadens närhet".

Rådet saknar en uttalad ambition från stadens sida att systemen för kvittblivning av avfall skall vara så utformade att de självständigt kan användas av personer med funktionshinder och menar att beslut i frågan måste fattas centralt i staden. Genom skrivelsen hoppas stadsbyggnadsnämndens handikappråd att kommunstyrelsens handikappråd vill arbeta för att denna fråga får en lösning som inte hindrar någon från att själv slänga sina sopor.

Gällande regler

Tillgänglighet till byggnader, anläggningar och på tomtmark/allmän platsmark har mycket stor betydelse. Samhället ställer därför krav i olika lagar och bestämmelser, som PBL och BBR, på god tillgänglighet.

Enligt BBR -94 skall angöringsplats/parkeringsplats kunna ordnas inom 25 meters gångavstånd från entré. Enligt stadens utemiljöprogram att plats skall kunna ordnas inom 10 meter. Orsaken är att erfarenheten visat att 25 meter är ett alltför långt avstånd för många rörelsehindrade. Stadsbyggnadsnämnden kan dock inte ställa högre krav än föreskrifterna i BBR -94. När det gäller barnvagnsförråd, tvättstuga och soprum skall enligt BBR -94 dessa bostadskomplement finnas i eller i anslutning till byggnaden/bostaden. Hur begreppet i anslutning till skall tolkas framgår emellertid inte av BBR -94. Dagens regelverk innehåller inte heller något krav på sopnedkast på varje bostads-plan.

En samlad bedömning från stadsbyggnadsnämndens sida som redovisar nämndens syn på vad som kan anses vara "i bostadens närhet" har hittills saknats. Stadsbyggnadsnämnden har därför nyligen utformat en broschyr med råd och riktlinjer för tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- och orienterings-förmåga. Där sägs att genom beslut i stadsbyggnadsnämnden i enstaka ärenden har nämnden tolkat vad som bör kunna betraktas som "i bostadens närhet" för några olika funktioner, t ex soprum - max 50 meter från entré och grovsoprum - max 200 meter från entré.

Stadsbyggnadskontorets synpunkter

Väl avvägd lösning - en grannliga uppgift

All samhällsplanering handlar om att avväga olika behov och intressen mot varandra för att på så sätt nå så bra lösningar som möjligt. Stadsbyggnads-kontoret anser det därvid vara en mycket angelägen samhällsbyggnadsuppgift att beakta de handikappades intressen.

Oftast går det att beakta olika intressen så att en bra helhetslösning uppnås. När det gäller t ex gårdars utformning finns motstående intressen mellan bilfredade gårdar för, i första hand,

barns behov och korta avstånd mellan angöring och entréer för rörelsehindrades behov. För att lösa konflikten söker stadsbyggnads-kontoret normalt utforma detaljplanerna så att gator kan läggas utmed byggnaders hela fasader. På det sättet kan stadens önskemål om max 10 meters angöringsavstånd uppnås i de flesta fall.

Det finns emellertid enstaka situationer där man når en bättre totallösning om ett längre angöringsavstånd än 10 meter accepteras. Det innebär att andra funktioner just i det enskilda fallet tillmätts högre värde. Ofta handlar det om topografiska förutsättningar där alltför stora omvandlingar av värdefull natur-mark skulle krävas, men det kan också handla om skapa rejäla gårdar till de boendes trivsel. Även ekonomiska faktorer spelar in.

Sopnedkast går att kombinera med källsortering

När sopnedkastet introducerades på 30-talet var det en rejäl standardhöjning i boendet. Att nu slopa denna inrättning kan därför betraktas som ett steg tillbaka. Det har också inneburit problem för de rörelsehindrade.

Den främsta skälet för att slopa sopnedkastet är att underlätta källsorteringen. Nybyggda hus förses således inte längre med sopnedkast utan dessa ersätts med plats för källsortering i eller i anslutning till bebyggelsen.

Det är emellertid tekniskt möjligt att kombinera tillgänglighetskrav med källsorteringskrav men till ökad kostnad. Lösningen är att förse sopnedkassen med två eller fler rör samt motsvarande antal inkast på varje våningsplan. Genom sopnedkastet skulle man ha möjlighet att t ex bli kvitt restfraktionen och tidningar/papper. De fraktioner som inte sopnedkastet klarar av, måste på samma sätt som idag kastas i kärlen i källsorteringsutrymmet.

Lösning innebär att tillgänglighetskravet uppnås för ett begränsat antal fraktioner till priset av ökade investeringskostnader eftersom de extra rören tar mera plats (ca 0,5 kvm per rör och våningsplan). Vidare finns risk för att möjligheterna att uppnå målen för källsorteringen försvåras om man enkelt kan bli kvitt allt avfall genom nedkast för restfraktionen på varje våningsplan. Å andra sidan kan man förvänta sig renare fraktioner i kärlen i källsorterings-utrymmena. Det är emellertid enligt kontorets bedömning tveksamt om det inom snar framtid går att hitta ekonomiska lösningar på sopnedkast som gör att de fungerar bra ihop med källsortering.

I Norra Hammarbyhamnen har Familjebostäder i sin bebyggelse installerat en variant på ovan nämnda system med sopnedkast med ett inkast på varje våningsplan kompletterat med ett inkast på entréplanet. Sopnedkassen är sin tur kopplade till en sopsuganläggning som medger sortering i två fraktioner.

Bostadskomplement bör regelmässigt ligga nära entréer

Av samma eller liknande skäl som angivits ovan beträffande angöringsavstånd får man ibland acceptera längre avstånd än 25 meter till utrymmen för källsortering. Även här spelar ekonomiska aspekter en stor roll. Byggherren kan göra bedömningen att det blir för dyrt och orationellt att ha så många källsorteringsutrymmen att det längsta avståndet skulle uppgå till högst 10 meter. Också hämtningen underlättas om det finns färre utrymmen. Dessutom ställer materialbolagen krav på en viss mängd förpackningsavfall för att de skall hämta detta avfall utan kostnad för fastighetsägaren.

Med hänsyn till dessa faktorer anser kontoret att ett avstånd på 50 meter kan accepteras om synnerliga skäl föreligger. 50 meter är emellertid ett gränsvärde som endast undantagsvis kan godtas och då för att begränsat antal lägenheter, vilket innebär att de flesta lägenheter får ett kortare avstånd.

I den nu pågående exploateringen i Hammarby Sjöstad har stora rymliga, bil-fredade gårdar med god kontakt till gångstråk eller grönområden prioriterats. Samtidigt har byggherrarna ansett att det blir för dyrbart med alltför många inkast till de planerade sopsuganläggningarna. Detta innebär en försämring för funktionshindrade och ca 10 % av lägenheterna kommer att få längre än 25 meter till källsorteringsplatser.

Sakkunniga skall tillgodose behovet av goda lösningar

Samhällskraven på tillgänglighet är som framgått starka. Boverket har därför i en studie granskat hur kraven tillgodoses i bostäder byggda åren 1994-95. Bygg-herrarnas kunskaper i tillgänglighetsfrågor är emellertid ibland bristfälliga och resultaten är sålunda inte helt positiva.

Stadsbyggnadsnämnden har därför i ovannämnda broschyr uttalat att det i vissa byggnader där det är särskilt viktigt med god tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga skall krävas kontroll av en person med särskild kunskap i sådana frågor. Det gäller främst nya flerbostadshus och stora tillbyggnader eller ändringar av befintliga samt lokaler där stora grupper av allmänheten har tillträde. Genom denne sakkunniges medverkan i byggprocessen anser kontoret att samhällets krav på god tillgänglighet kommer att uppfyllas på ett tillfredsställande sätt.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade den 17 september 1998 att åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande och därutöver anföra följande.

Det är oerhört viktigt att äldre personer, personer som är rullstolsburna, synskadade och andra med speciella förutsättningar ska kunna delta i källsorteringen. Här är närhet naturligtvis extra viktig. Men även skötsel av insamlingsplatserna. Man kör inte gärna in sin rullstol bland glassplitter med punkteringsrisk som följd. Det är viktigt att lyssna till dessa gruppers synpunkter och förslag. Omsorgspersonal är ytterligare en viktig grupp att lyssna till. Hur vill de att källsorteringen ska organiseras så att inte deras arbete blir för tungt och tidskrävande?

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 augusti 1998 har följande lydelse.

Miljöförvaltningen delar uppfattningen att de insamlingssystem som finns för såväl hushålls- som förpackningsavfall bör kunna användas av alla.

Förvaltningen anser att fastighetsnära system underlättar för stadens invånare att lämna sitt avfall. Då det gäller förpackningsavfallet ligger såväl det fysiska som det ekonomiska ansvaret hos producenterna. Staden bör därför påverka producenterna att öka servicenivån för stadens invånare.

I skrivelsen redovisas och jämförs de olika avstånd (mellan bostaden och objekt) som idag anges vid placering av t ex grovsoprum (200 m) och parkeringsplats (25 m). Dessa frågor hanteras enligt plan- och bygglagen av stadsbyggnadsnämnden. Förvaltningen kan endast konstatera att fastighetsnära system såväl ökar tillgängligheten för personer med funktions-hinder som ökar återvinningsgraden. Förvaltningen anser att det bör finnas ett uttalat mål för hur staden ska säkerställa att dessa frågor beaktas.